

Zegel van de kooplieden van Harderwijk uit 1263
Randschrift: "sigillum burgensium de herderuvich"

kwartaalblad van
HERDEREWICH
de oudheidkundige vereniging
van Harderwijk en Hierden

VITTEPRAETJE

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging "HERDEREWICH"
Postbus 210 3840 AE Harderwijk
e-mail: redactie@herderewich.nl Internet: www.herderewich.nl
Postgiro 303 61 92

In dit nummer:

Najaarsexcursie zaterdag 22 oktober (Muiden)	pag. 2
Het panoramabehang in de Bruggestraat 49	pag. 3
Medewerking gezocht	pag. 8
Hoe profileerde Harderwijk zich in 1686?	pag. 9
"Het loopt de spuigaten uit" expositie Stadsmuseum	pag. 11
Harderwijk, 200 jaar geleden (2)	pag. 12
Stenen Spreken (9)	pag. 13
Trees heeft een Canadees (verslag lezing)	pag. 15
Wie is Wie? (3)	pag. 19
Het ontstaan en de naamgeving van Harderwijk (2)	pag. 21
Landelijke Bouwkunst in Oost-Nederland (persbericht)	pag. 25
130 jaar Hotel Baars in beeld	pag. 26
Harderwiekers en/of Hierders (24)	pag. 28
Van alles wat ver-EEUW-igd (25)	pag. 34
Prijslijst publicaties	pag. 40
Samenstelling bestuur en werkgroepen	pag. 41

Najaarsexcursie, zaterdag 22 oktober

(U kunt zich vanaf nu Muiden)

schema

- 08.30 Vertrek vanaf de Vondellaan/Cremerstraat
- 09.15 Aankomst in Muiden.
- 09.30 Welkom in het sfeervolle restaurant te Muiden. Koffie met gebak staat klaar. De grote zeesluizen van Muiden, de bruine vloot, de jachten en de zeilboten vormen het decor van de korte wandeling naar de steiger van het Muiderslot.
- 10.15 Vanaf de steiger van het Muiderslot vertrekt de veerdienst op tijd naar het forteiland Pampus, waar u na een vaartocht van ca. 15 min. aankomt. Daar zult u vast onder de indruk zijn, zo midden "op zee" voor Pampus te liggen.
Een gids wacht het gezelschap op. Eerst een uiteenzetting in de expositieruimte en daarna over, onder en door het fort, dat in de Eerste Wereldoorlog zijn betekenis verloor, maar zijn zware kanonnen pas in de Tweede Wereldoorlog kwijtraakte aan de bezetters.
De ontdekkingsstocht leidt door spannende gangen, ruimtes en bunkers. Met een beetje fantasie voelt u mee hoe het was om als militair eenzaam op Pampus gelegerd te zijn.
Even een opmerking: Pampus kent belemmeringen voor mensen die niet goed ter been zijn.
- 13.00 Veerdienst weer terug naar Muiden.
- 13.30 In het restaurant wordt de koffietafel geserveerd, bestaande uit: soep, huzarensalade, div. soorten brood, div. soorten vleeswaren, kaas, jam, koffie, thee, melk en fruit.
- 15.00 In de middag een bezoek met rondleiding door het Muiderslot olv een gids. Het Muiderslot werd in 1280 gebouwd in opdracht van Graaf Floris V. Het kasteel werd beroemd door de schrijver, dichter, historicus P.C. Hooft (1581-1647). Hij woonde 39 jaar op het slot en gaf het huis en hof het rijke aanzien van de Hollandse Gouden Eeuw. Tijdens de rondleiding kunt u genieten van de 17e eeuwse interieurs en de wapenkamer. De tuin en pruimenboomgaard zijn zeker een bezoekje waard. Kent u de uitdrukking "Tot in de pruimentijd"?
- 18.00 Terug op de Vondellaan

Prijs: voor leden € 40,00 (voor introducés € 45,00)

Aanmelden door storting van het verschuldigde bedrag op giro 303 61 92 t.n.v. HERDEREWICH onder vermelding van EXCURSIE.

Bij het maken van het boekje over het **voormalige Kantongerecht**, in de Bruggestraat voor de Rechtbank Zutphen, kwam zoveel informatie boven water dat ik het zonde vond om het in een bureau-la te laten liggen. Ik heb er twee artikelen van gemaakt, t.w. "Het panoramabehang in Bruggestraat 49" en "De bewoners van Bruggestraat 49".

Bij de fabricage van het behang in Bruggestraat 49 spelen twee personen een hoofdrol: Pierre Antoine Mongin en Jean Zuber.

Pierre Antoine Mongin ¹

Pierre Antoine Mongin wordt in 1762 geboren te Versailles. Omstreeks 1800 is hij een befaamd schilder, die de revolutie van 1789 heeft mee-gemaakt. Zijn ervaringen uit die tijd vinden hun neerslag in zijn olieverfschilderijen en gouaches. In 1802 komt Mongin in dienst bij de behang-fabrikant Jean Zuber als hoofdontwerper. Mongin overlijdt in 1826.

Jean Zuber

Op 1 mei 1763 wordt Jean Zuber te Mühlhausen in de Elzas geboren. Op jonge leeftijd ging hij werken bij de firma Heilman in Mühlhausen. In 1791 wordt hij reiziger bij de behangdrukkerij van Nicolaas Dolfuss. Voor deze firma reisde hij via Zwitserland naar Spanje om behangsets te verkopen. Een jaar later fuseert de firma Dolfuss met de indiennefabrikant Hartmann en Rissler. Door de strijd tussen Frankrijk en Duitsland om de Elzas wordt de belastingheffing daar erg hoog. De firma verhuist naar Rixheim. Zuber krijgt de opdracht om daar een fabriek met 48 druktafels in te richten. Door zijn technische kennis wordt hij na de inrichting vennoot van het bedrijf. In 1802 neemt Zuber de firma over. J. Nageli uit Mühlhausen wordt later zijn deelgenoot en het bedrijf gaat verder onder de naam Jean Zuber & Co. Jean Zuber overlijdt in 1835.

Jean Zuber en zijn ontwerper Antoine Pierre Mongin bereiken grote bekendheid met het panoramabehang l' Hindoustan (1806).

Het tafereelbehangsel "Vues de Suisse", dat ook in Bruggestraat 49 hangt, was ondanks zijn succes een probeersel. Het was geheel op basis van gravures ontworpen. De beperkingen waren: te kleine personen, te hoge toppen en gebrek aan continuïteit. Al snel vormt bij Zuber en Mongin het plan voor een nieuw panorama met hetzelfde thema. Mongin en zijn leerling Jahn gingen naar Berner Oberland om in het veld schetsen en tekeningen te maken.

Bij de eerste bespreking heeft men zich waarschijnlijk uitgesproken ten faveure van een panoramaproject met jacht als onderwerp. De definitieve keuze valt pas op 10 oktober 1812, hetgeen blijkt uit een brief van Zuber aan Mongin:

We kiezen voor een Zwitsers landschap wat zowel u, m'n beste broeder, als wij in gedachte hadden. In een mooie landschappelijke compositie die naar uw studies van Zwitserland wordt gemaakt, moeten boerentaferelen en nationale spelen het tableau verrijken, zodanig dat de figuren geen bijrol vervullen zoals in onze "Vues de Suisse", maar dat zij in tegendeel de belangrijkste factor vormen. Wij denken dat het goed zou zijn, als u meteen een gewassen schets zou maken, die u ons dadelijk per post toestuurt. Dan zullen wij intussen proberen in Zwitserland zoveel materiaal als mogelijk is te verkrijgen om u in staat te stellen de historische scènes zeer waarheidsgetrouw in uw compositie te verwerken.

Als het kan zal ik om dat te bereiken een ons bekende kunstenaar proberen te vinden, waarna ik u de tekeningen die ik dan heb verkregen zal toesturen. Ik stuur u dan ook uw schets terug. Daarbij voegen wij onze opmerkingen en zullen we u vertellen wat er naar onze wens eventueel veranderd moet worden wanneer het werk in het groot uitgevoerd zal worden. Maar mijn beste broeder, over een ding zult u zeker tevreden zijn, dat is dat wij om verschillende redenen dit landschap zullen maken op 25 duim en niet in het vierkant. En wij spreken 16 banen af die aan de uiteinden aan elkaar gemaakt zullen worden.

Het is duidelijk dat ze de gebreken van "Vues de Suisse" willen verbeteren en de personen op het nieuwe behang willen benadrukken.

De schetsen van Mongin zijn niet geheel voldoende.

Er worden gravures, die betrekking hebben op de kleding toegevoegd. Deze gravures zijn ontleend aan verschillende series van Nicolas König.

Als Jean Zuber tevreden is over het ontwerp meldt hij dit aan de ontwerper:

Het talent en de vakkennis die u bezit vormen voor ons de absolute garantie dat de schildering aan de verwachting zal voldoen die de schets oproept.

De fabricage van de uiteindelijk 20 banen panoramabehang kan beginnen. De eerste banen worden pas in februari gegraveerd. Mongin belooft de helft voor eind maart, maar de banen zullen pas in april en mei aankomen.

De naderende oorlog gooit roet in het eten. Rixheim is van 22 december 1813 tot 19 juni 1814 bezet en de fabricage ligt van 18 december 1813 tot 12 februari 1814 stil.

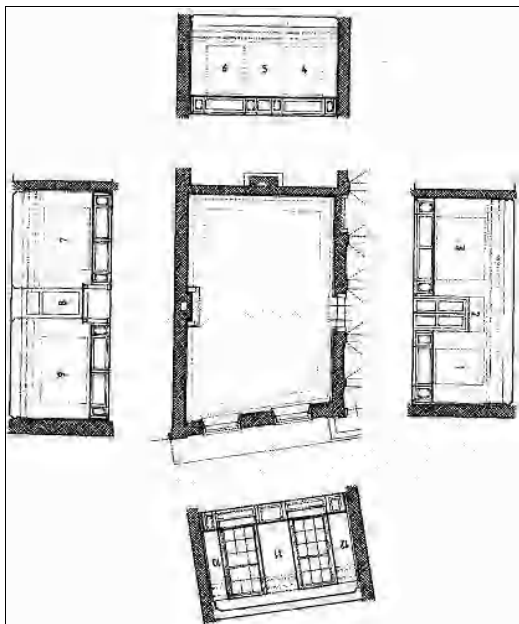
Zuber verklaart in april 1814 aan een klant:

*Door omstandigheden kon ons nieuwe landschap dit jaar niet worden afgemaakt en we zullen het pas in de volgende lente laten verschijnen.*³

Op 5 juli 1814 wordt de 13e baan gegraveerd. Het drukwerk moet half augustus beginnen. Zuber rekent erop dat Mongin de leiding over het mengen van de verf op zich neemt. Maar Mongin kan niet voor de winter komen. Uiteindelijk wordt het drukwerk in maart 1815 beëindigd en heeft de eerste aflevering plaats op 25 maart. Een tweede druk wordt gepland in juli. Door de terugkeer van Napoleon en de gevolgen hiervan zal het drukken tot de maanden oktober en november uitgesteld worden. Een derde druk is voorzien voor mei 1816 en gelijk uitverkocht. De verkoop wordt een groot succes: 807 exemplaren van maart 1815 tot december 1824. Dit is weliswaar iets minder dan de "Vues de Suisse".

Het panorama "La grande Helvétie" wordt regelmatig herdrukt tot 1865, met als hoogtepunt de jaren 1825-1835.

Acht banen, omlijst met zuilen van grijs marmer, die een ombouw met een fries in grijsachtig bas-reliëf ondersteunen worden op de Tentoonstelling van 1819 gepresenteerd.²

Bruggestraat 49

Het tafereelbehang

"La grande Helvétie" in Harderwijk bestaat uit 20 banen van 67 cm breed. Totaal zijn er 90 kleuren gebruikt, die met behulp van 1000 houtblokken zijn opgebracht.

De panelen 1, 3, 7 en 9 vormen "La grande Helvétie" en worden omgeven door zuilen, kariatiden⁵ en fries op gemarmerd papier. De panelen 4 en 6 vormen "Vues de Suisse".

Behang met mens- en diergroepen (paneel 1)

Foto N.C.R. de Jong

Op beide behangsels zijn dezelfde mens- en diergroepen te vinden, weliswaar tegen een andere achtergrond.

De ruimte tussen de marmering boven het tafereel en de stuclijst van het plafond, is voorzien van een doorlopend fries met opgeschilderde klassieke motieven. Links en rechts van het tafereel zijn zuilen op het gemarmerde papier geplakt. Tegen de lambrisering is een palmettenrand ⁶ geplaatst.

Tussen de panelen 7 en 9 is een schoorsteen gemonteerd op een blauw fond, voorstellende de drie Gratiën met bloemenkorf (1803).

Behang paneel 9

Foto N.C.R. de Jong

Detail paneel 6

Foto N.C.R. de Jong

Een kariatide⁵ prijkt tussen de panelen 4 en 6 en een figuren fries boven de deur tussen paneel 1 en 3 (1805-1810). Naast de ramen zijn twee kandelaber-motieven aangebracht.

De vraag, wie de opdrachtgever was kan nog niet geheel beantwoord worden. Het behang La grande Helvétie is van 1815 tot 1865 geproduceerd. Bruggestraat 49 is in die periode in bezit geweest van:

1. Willem Jan de Vries, van 1813 tot 1825
2. Ds. Johan Rademacher Schorer, van 1825 tot 1840

3. Cornelia Johanna Versluijs, weduwe van Johan Rademacher Schorer, van 1840 tot 1850.
4. Hendrik Frans van Meurs, van 1850 tot 1888.

Daar de topproductie tussen 1825 en 1830 plaatsvond en in 1832 Bruggestraat 49 verbouwd c.q. gerestaureerd werd, zou ds. Johan Rademacher Schorer de opdrachtgever kunnen zijn, maar helemaal zeker is dat niet.

Literatuur

1. Heesters, J.H.P. Kleur, vakblad voor schilder-, afwerkings- en glaszettersbedrijf, 3e jaargang nr. 7, juli/augustus 1985.
2. Jacques, Bernard, De la manufacture au mur: Pour une histoire materielle du papier peint 1770-1914, Lyon, 2003. p. 459-463
3. Met dank aan drs. C.A. Goosens voor de vertaling uit het Frans
4. Verslag van de restauratie van vroeg 19e eeuws behang in de zittingszaal van het kantongerecht, Bruggestraat 49, Harderwijk, Rijksgebouwendienst, februari 1985
5. Kariatide = vrouwenbeeld als schoorzuil
6. Palmettenrand = versiering lijkend op een palmbald lijkt

Medewerking verzocht

Als lid van onze vereniging bent U waarschijnlijk niet alleen geïnteresseerd in de geschiedenis van Harderwijk, maar wellicht ook in andere geschiedkundige onderwerpen.

Mocht U daardoor interessante sites op internet hebben gevonden, laat het ons dan weten, opdat wij onze leden hiervan deelgenoot kunnen maken.

Uw reacties kunt U sturen naar: info@harderewich.nl

De volgende site's bieden bijvoorbeeld al zeer veel interessante informatie:

<http://www.20eeuwnederland.nl>

<http://www.geheugenvannederland.nl>

<http://www.geschiedenis.nl>

<http://geschiedenis.pagina.nl>

<http://www.history-netherlands.nl>

In de Amsterdamsche Courant van 22 januari 1686 stond een opmerkelijke advertentie, waarin Harderwijk zichzelf als volgt aanpreeft:

*"De magistraet der stadt Harderwijk in Gelderlant, door Christelyke mededogentheynt bewogen over de vlugtelingen, dewelke professie van de Gereformeerde Religie doen, maken by dezen bekend dat haer stadt gelegen is aen een gesonde en playsante oort, daer de huys-huren, alle lyftocht en levensmiddelen goetkoop zyn, en daer een Vorstelyke Academie of Universiteyt is, en een vermaerde Latynsche School, ook een bequaem veer om allerley waren en koopmanschappen met veel gemack en weynig kosten na Amsterdam te konnen brengen, en van daer bekomen, waerom de Magistraet inciteert alle Manufacturiers, Ambachtslyuden en alle andere die eenige middelen van subsistentie hebben, om haer stadt tot een woonplaats te verkiezen, haer belovende vryheyt van Tocht en Wacht, het Burgerrecht en admissie in en tot alle Gildens en in andere vryheden; voorts in alle voorvallen en gelegentheden aen zoodanige persoonen en familien alle goede diensten en officien te betoonen"*¹.

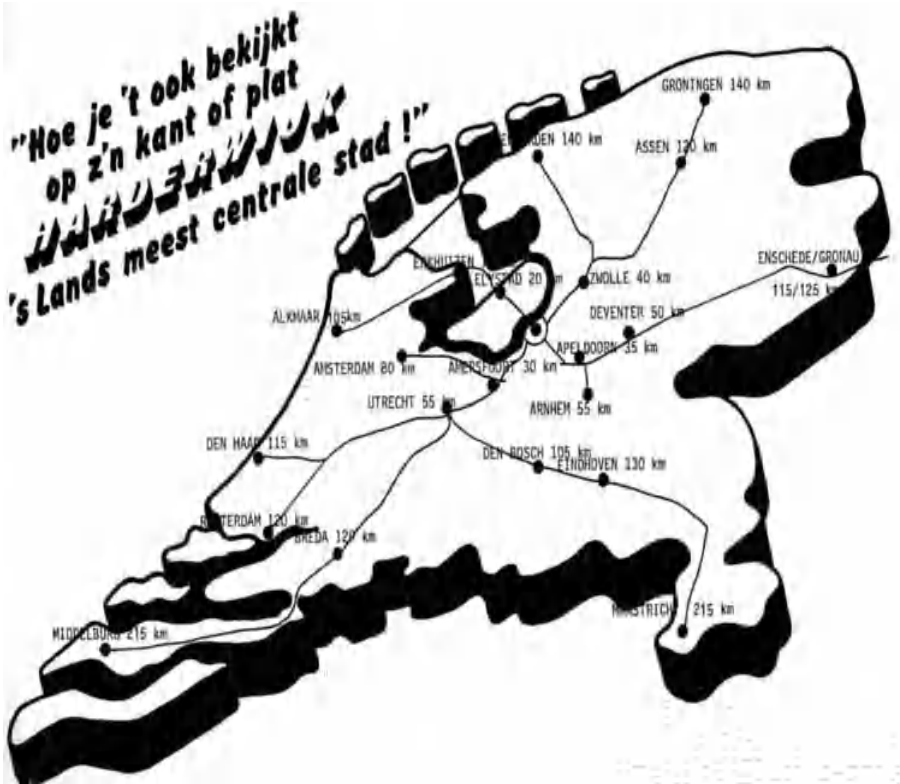
De doelgroep van deze publiciteitscampagne bestond uit zogenaamde hugenoten. In hun moederland Frankrijk werden ze sinds 1685 vervolgd vanwege hun protestantse geloof. Hun protestantse achtergrond was een belangrijk gegeven voor Harderwijk, want daar was de protestantse godsdienst de overheersende godsdienst. Zo werd een jood in 1657 nog te verstaan gegeven dat hij Harderwijk moest verlaten, omdat joden niet in Harderwijk mochten wonen. Eerst in 1690 werd een jood "geaccordeert alhier te wonen en zijn nering te doen".

Rooms-katholieken werden niet weggejaagd, maar ze mochten hun godsdienst alleen uitoefenen in een schuilkerk in de Grote Poortstraat.

De geschiedenis van de Franstalige protestanten in Harderwijk blijft in dit artikel onbesproken. Het gaat hier om de mening van het toenmalige stadsbestuur over de sterke punten van Harderwijk. Achtereenvolgens worden opgesomd: het goede leefklimaat, de lage huishuren, de lage kosten van levensonderhoud, de goede onderwijsvoorzieningen en de veerbootverbinding met Amsterdam. Samenvattend wordt gesteld dat Harderwijk een goede plaats is om je bedrijf te vestigen. Om het helemaal aantrekkelijk te maken worden ook nog toezeggingen gedaan over de vrijstelling van de wachtloopplicht, het gratis burgerrecht en bemiddeling bij toelating tot een ambachtsgilde.

Veel sterke punten van toen kunnen we moeiteloos vertalen naar het heden. Dat geldt in de eerste plaats voor het goede leefklimaat en de goede

onderwijsvoorzieningen. De verbindingen met Amsterdam lopen nu over land, maar Harderwijk is zowel via een snelweg als via een spoorlijn met Amsterdam verbonden. Sterker nog, Harderwijk heeft zich ontwikkeld tot een belangrijk verkeersknooppunt. Dus opnieuw mogen we zeggen dat Harderwijk een goede plaats is om je bedrijf te vestigen. In 1686 onderkent men eigenlijk al dat de ligging aan het water een belangrijk aspect is van de aantrekkelijkheid van Harderwijk. Dat gebeurt

Afbeelding uit "Harderwijk beeld van een stad" Gemeente Harderwijk, september 1984

weliswaar door te wijzen op de veerdienst naar Amsterdam, maar tot op heden is de nabijheid van het water een sterk punt in de promotie van Harderwijk. (en nu nog het Waterfront realiseren! red.)

noot

1: naar een lezing van Cees Cruson

“Het loopt de spuigaten uit”: maritieme expositie

Stadsmuseum Harderwijk

Bakzeil halen, een oogje in het zeil houden, de wind van voren krijgen, de fok op zetten. Van veel spreekwoorden zijn we vergeten dat ze uit de scheepvaart komen. In het Stadsmuseum Harderwijk maken ze - naast prachtige aquarellen van kunstenaar Frans Schot en andere schilderijen - deel uit van een bijzondere tentoonstelling.

Sportvisser, aquarel van Frans Schot

Frans Schot heeft een duidelijke voorkeur voor water en woont dan ook niet voor niets op Terschelling. In het Stadsmuseum exposeert hij circa 20 aquarellen die hij groten-deels voor deze expositie gemaakt heeft: historisch Harderwijk, de haven, de Zuiderzee, bidders en vis-sers komen in zijn aquarellen tot leven.

Ook kan in de tentoonstelling een Maritiem Spreekwoordenspel gedaan worden. Want waar zitten die spuigaten eigenlijk? En hoezo heeft hij veel in zijn mars? En wat gebeurt er letterlijk als je iemand voor het blok zet? Uitspraken uit de zeilvaart worden uitgelegd en bezoekers merken hoe deze spreekwoorden nog altijd in ons taalgebruik verankerd zijn.

Er zijn ook nautische filmbeelden te zien en kan de bezoeker luisteren naar zeemannsliederen en verhalen van oud-vissers.

Het museum toont in de tentoonstelling tevens maritieme werken uit eigen collectie: schilderijen van o.a. Lussenburg, Ansingh, Donkelaar, Kerkmeyer, Dorleijn, Monnickendam, en Roodenburg.

Kinderen kunnen ten slotte actief aan de slag: er is een Hengelspel en tijdens de speciaal gemaakte Schippers-Speurtocht kunnen ze echte zeemansknopen leren!

Met verkoopexpositie van aquarellen van Frans Schot.

Van 1 juli t/m 31 december 2005.

Stadsmuseum Harderwijk

Openingstijden : ma-vrij: 10.00-17.00 uur; zat.: 13.00-16.00 uur.

Veiligheid

Uit een Raadsvergadering van 10 oktober 1811*:

“De commissaris van politie heeft verzocht dat de Herbergiers 's avonds na 10 uren hunne herbergen mogen sluiten, dat een ieder die na 10 uren op straat komt gehouden zal zijn zich van een **brandende lantaarn** te voorzien, en dat er 's nagts een politiewagt tot de Burgerij van 4 man mogt optrekken.

Deze punten in overweging genomen hebbende zal van de twee eerste bij publicatie kennis gegeven worden, doch ten opzichte der Politiewagt zal noch eenigen tijd gewagt worden om te zien of de wakers niet genoegzaam zijn om zulks te verrigten”.

* Resolutieboek 1465 folio 274

Knokpartijtjes

Alzo Nikus Appeldoorn en Anthony Bensing elkanderen 13 jan. i.l. (laatsleden) geslagen hebben, condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegens het Bataafsche Volk, denzelven ieder in een boete van 5 Hfl., wervers de kosten om redenen gerenitteerd.

Gepron.d. 18 Jan. 1805

Alzo Jacob Lenz, Willem Rijers, Barend Witteveen, en Willem Geurtzen dinsdag 22 II elkander geslagen hebben, condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegens het Bataafsche Volk, denzelven ieder in een boete van 5 Hfl., wervers de kosten om redenen gerenitteerd.

Gepron.d. 18 Jan. 1805

* Oud Rechterlijk Archief, inv 2

De buurtvereniging Hierden vierde dit jaar haar 60-jarige bestaan. Zij is voortgekomen uit een comité, dat in 1945 in het leven was geroepen om de bevrijdingsfeesten aldaar te organiseren. De oprichtingsdatum was 12 juni 1945.

Het dagelijks bestuur van de pas opgerichte vereniging, bestaande uit J. van den Brink, voorzitter, M. uit de Bosch, secretaris en Jac. Hop, penningmeester, richtte zich op 11 augustus 1945 in een brief tot de commissaris Militair Gezag, district Harderwijk. In de brief werden de doelstellingen van de vereniging uiteengezet.

- a) het behartigen van de algemene belangen van het buurtschap Hierden
- b) de ontwikkeling en ontspanning van de jeugd bevorderen
- c) het organiseren van feesten op de nationale feestdagen

Om deze doelstellingen te bereiken is een vereiste dat de buurtvereniging de beschikking krijgt over een verenigingsgebouw.

Op 8 mei 1946 besluit de gemeenteraad met algemene stemmen een stuk grond 2730 m² (sectie A 2617) in erfpacht te geven. De buurtvereniging vraagt de gemeente in 1947 om aan haar 900 m² te willen verkopen. In de raadsvergadering van 15 oktober gaat de gemeente daarmee

akkoord. De prijs was fl. 0,70 de vierkante meter. De bouw-aanvraag voor het verenigingsgebouw, ingediend door C.F.W. Rietveld, wordt op 21 juli 1948 door het college van burgemeester en wethouders goedgekeurd. Op 2 juli van dat jaar had de aanbesteding reeds plaatsgevonden.

Het ging om een bedrag van fl. 26.600.= daarbij kwam een bedrag van fl. 6000.= voor het meubilair. De vereniging had een tekort van fl. 1000.=. Omtrent 27 augustus ontving het bestuur van de buurtvereniging een gift van koningin Wilhelmina als bijdrage in de kosten van het nieuwe verenigingsgebouw.

Woensdagmorgen 1 september nam J. van de Brink in aanwezigheid van burgemeester G. Numan, oud-burgemeester J. de Jong Saakes en de wethouders Jansen en Fleurke, de troffel ter hand en legde de eerste steen.

J. van den Brink, de eerste voorzitter

Op 25 november vond de officiële opening plaats. Burgemeester Numan knipte een wit lint door, dat over het podium was gespannen. Om de kosten te drukken waren materialen zoals de dakpannen van de loods van de voormalige Duitse schietbaan nabij de Hierdense beek bij de bouw gebruikt. De aannemer was Van Beek, de schilder Plancius en de elektriciën Bannink.

De kleurstelling van het gebouw was crème met lichtgroen. Op het podium konden 100 personen plaatsnemen, in de grote zaal konden 320 stoelen geplaatst worden en achter de klapdeuren nog eens 40.

In 1970 werd het dorps huis verbouwd. De kleine zaal, achter het toneel werd gemoderniseerd en kreeg een eigen entree met garderobe, toiletten en een keukentje.

Bij de opening van het verbouwde dorps huis deelde voorzitter Van de Brink mee dat hij na 25 jaar de voorzittershamer neerlegt.

Onder bovengenoemde titel hield op 28 februari j.l. mevrouw Greddy Huisman een lezing

Naar aanleiding van de zin: "De Nederlandse man is in 1940 militair en in 1945 seksueel verslagen", heeft zij een studie gemaakt van de verhouding tussen de Canadese bevrijders en de Nederlandse vrouw in de zomer van 1945.

De lezing werd, waar toepasselijk, aangevuld met (nostalgische) muziekfragmenten. Naast dagboeken, brieven, documenten, romans, radiodocumentaires van o.a. OVT, prenten en ansichtkaarten, vond zij ook in de muziek voorbeelden van de omgang tussen de beide groepen.

Liedjes die hier op betrekking hadden waren geschreven door mannen en hadden vaak een moraliserende tekst.

Veel later heeft zij ook met vrouwen gesproken die destijds tussen de 15 en 40 jaar oud waren. Hoe is hun beleving van die zomer geweest? Dan blijkt dat ieder zo zijn eigen verhaal heeft over die periode. Zolang er nog mensen in leven zijn die daadwerkelijk deze tijd hebben meegemaakt zal het een emotioneel onderwerp blijven. Er zullen nog taboes zijn, maar naarmate de tijd vordert zal er toch meer genuanceerd over deze tijd gesproken gaan worden.

Boulevard te Harderwijk tijdens de bevrijding

Foto: W. van den Bosch

Waar het echter in deze lezing over ging; was de omgang tussen de gewone Hollandse vrouw en de Canadezen, niet de wat meer dramatische zaken zoals de zoektocht van de diverse Canadese "bevrijdingsbaby's" naar hun vader, zoals in programma's als "Spoorloos" en "Adres onbekend" etc. Vlak na de 5e mei werd de toenadering van de vrouwen tot de Canadezen aangemoedigd uit dankbaarheid (het waren onze bevrijders) en uit hebberigheid: ze deelden voedsel, snoep en sigaretten uit dus was de slagzin: "Bezorg ze een prettige avond".

Wat maakte juist de Canadezen zo aantrekkelijk voor de vrouwen? Dat kwam voornamelijk doordat het leger praktisch geen "donkere" soldaten in dienst had, iets waartegen in die tijd nog vreemd werd aangekeken, dit in tegenstelling tot het Amerikaanse leger, en bovendien was Canada vertrouwd, het had immers prinses Juliana en de prinsessen Beatrix, Irene en Margriet een veilig thuis gegeven.

Toen Nederland bevrijd was volgde aansluitend de capitulatie van het Duitse leger. De Canadezen wilden wel naar huis, maar er was aanvankelijk onvoldoende scheepsruimte voor de repatriëring. Ook moesten er nog diverse taken uitgevoerd worden: de afvoer van de restanten van het Duitse leger, het oppakken van collaborateurs en verraders, puin ruimen, herstelwerkzaamheden aan de infrastructuur (baileybruggen aanleggen), etc. Nadat deze taken vervuld waren beschouwde men de "bevrijders" steeds meer als "bezettters", althans de mannen en de ouders van huwbare dochters. Want het leger verveelde zich. Er was in die tijd weinig ontspanning. Wel werden er dansavondjes georganiseerd en bioscoopvoorstellingen, maar dat was toch onvoldoende om de mannen bezig te houden. Daar kwam nog bij dat ook de Canadese verlofgangers uit Duitsland hierheen gestuurd werden omdat men zich niet mocht verbreederen met de inwoners aldaar.

Canadese tank op de Boulevard van Harderwijk

Foto W. van den Brink

Veel Canadese soldaten waren in hun land werkeloos geweest of hadden weinig of geen opleiding. Er waren toen ook gevallen bekend van rovende en plunderende Canadezen en van een bloeiende zwarte handel. Immers, als men weer in zijn land terug was, was een begin-kapitaaltje om iets te starten een aangenaam bezit.

De kritiek op de vrouwen die nog steeds omgang hadden met de Canadezen nam toe, in de kranten en andere publicaties, maar ook vanaf de kansel werd er tegen gepreekt. Meisjes kregen Engelse zinnestukjes als "don't dance cheek to cheek" en "don't dance too tight" als instructies mee. Ten slotte ontstonden ook opstootjes tussen Nederlandse mannen en Canadese soldaten. Men probeerde zelfs meisjes kaal te scheren die nog steeds omgang met de Canadezen hadden.

Boulevard Harderwijk, Canadesen, burgers en krijgsgevangenen op de voorgrond

Hoewel het Canadese leger aan zijn mannelijke soldaten een z.g. "prophylactic kit" uitreikte (gummiwaren, zoals voorbehoedsmiddelen destijds genoemd werden en ontsmettingsmiddelen) werden er in 1946 toch nog 7000 onwettige kinderen geboren waarvan naar schatting 4000 van Canadezen, hoewel er rekening mee gehouden moet worden dat er in bestaande relaties toch ook nog wel kinderen geboren werden met een Canadese vader. Wim Kan zei: "De mannen kregen sigaretten van de Canadezen, de vrouwen chocola en de kinderen een broetje of een zusje".

Het was dan ook een opluchting toen in januari 1946 de laatste Canadezen vertrokken en het hoofdkwartier in maart daarop zijn poorten sloot.

Waarom had men hier zo'n moeite met de omgang van de meisjes met de Canadezen?

Voor de oorlog was het hier een mannenmaatschappij. Er heerste meestal een strikte scheiding tussen meisjes- en jongensscholen, vaak nog met niet synchroon lopende pauzes.

Nu zag men de "zederverwildering" van de meisjes, er werd gerookt, men vrijde op straat en danste de foxtrot.

Daarnaast was er natuurlijk de angst en bezorgdheid voor geslachtsziekten. Ook de godsdienst speelde een rol. Men wist op dat punt weinig of niets van de Canadezen. De meisjes zelf echter kregen meer zelfvertrouwen. Ze merkten dat ze gewild waren.

Ook hadden de Nederlandse vrouwen, door de oorlogssituatie gedwongen, al veel taken van de man overgenomen en een zekere mate van zelfstandigheid ontwikkeld. Daar wilden deze vrouwen niet zonder slag of stoot afstand van doen.

Zo kwam ook hier voorzichtig de emancipatie op gang. Dit in tegenstelling met de ons omringende landen, die tijdens de Eerste Wereldoorlog al geconfronteerd waren met deze situaties. Nederland was toen neutraal en kende het fenomeen van vreemde legers op zijn grondgebied nog niet.

De zin: "De man is in 1940 militair en in 1945 seksueel verslagen" roept verschillende reacties op, soms van herkenning maar ook vreemd en ver weg omdat het hier om een Nederland gaat dat niet meer bestaat. Toen moesten meisjes hun eer bewaren, nu gaan ze naar bed. Vaste verkering is nu een seks relatie. Men hoeft niet meer te trouwen om kinderen te krijgen. Alles is veel opener maar ook veel ruwer geworden en daarom is het moeilijk om die tijd terug te halen. De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is nog steeds het onvervreembare bezit van een generatie en die werd tot de jaren 60 gebruikt als bron van gezag en prestige. De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is nog niet vrijgegeven. Maar geschiedenis is er voor ons allemaal. Het gecompliceerde gevoel van respect en begrip voor ieders perspectief in de geschiedenis is een discussie zonder eind.

Hoewel de zomer van 1945 maar een klein rimpeltje is in de totale geschiedenis is deze tijd voor sommige families in de privé sfeer wel degelijk belangrijk geweest.

Ook uit een klein onderwerpje als dit blijkt dat Nederland na 1945 nooit meer het Nederland van voor 1940 zal kunnen zijn.

Voor Hotel Zeezicht

Foto W. van den Bosch

Nogmaals de bakkers

Mevrouw A. de Haan-Heetebrij deelde ons mee, dat de tweede van links op de foto haar vader niet is. Volgens haar is dat bakker Van Poelgeest. Ze herkende tevens de bakkers Ten Broek en Koot.

Samengevat weten we nu zeker dat de bakkers Van Poelgeest (2e van links), Ten Broeke (4e van links) en Koot (2e van rechts) op de foto staan. Wie kan ons het geheel completeren.

Hierdens meisje.

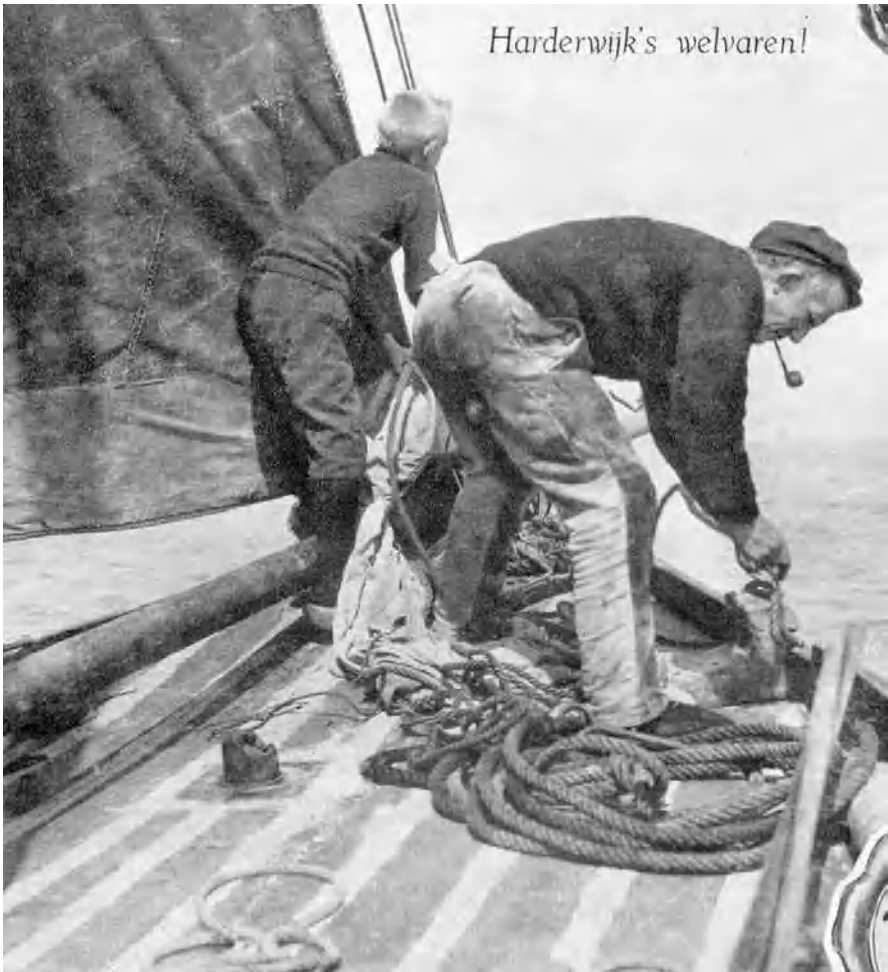
Mevrouw J. Stellingwerf berichtte dat het Hierdens meisje in klederdracht Annetje Engelgeer is. De dochter van Jacob Engelgeer en Maartje Franken. Annetje trouwde met Jacob Lubbertsen.

Hartelijk bedankt voor de oplossingen, die u toezond.

Onderstaande foto sierde de voorpagina van het weekblad "Gelderland in woord en beeld" van 4 september 1931. Dat nummer was voor een groot gedeelte gewijd aan Harderwijk.

Mijn vraag is: wie is deze visser en op welke botter?

De nieuwe oplossingen kunt u schrijven naar :
Redactie Vittepraetje, t.a.v. Wie is wie?,
Postbus 210, 3840 AE Harderwijk,
of bellen naar 0341-421342
of mailen naar redactie@harderewich.nl of ncrdejong@hotmail.com

Het ontstaan en de naamgeving van Harderwijk (2)

P. Stellingwerf

Inleiding

In de vorige uitgave van “Vittepraetje” heb ik een samenvatting gegeven van de verschillende veronderstellingen over het ontstaan van Harderwijk, zoals die in de loop der tijd door meerdere auteurs op schrift zijn gesteld. In aanvulling daarop volgen hier de eveneens verschillende veronderstellingen omtrent de herkomst van de naamgeving van Harderwijk.

Joh. Is. Pontanus (1571-1639) schrijft in 1639 over de naam:

De naam van de stad menen sommigen te moeten afleiden van de harde grond die vooral in de haven onder water wordt gevonden. Anderen scheen het juist dat ze een wijk van herders werd genoemd.

In ieder geval was er in Brittani, dat later Engeland heette, ook aan de Romeinse schrijvers een stad Ordovicum bekend en noemden Tacitus en Ptolemaeus die bevolking Ordovices.

Ernest Brinck (1583-1649) schrijft in 1648:

Dat deze stad haar naam en oorsprong heeft ontleend aan het nabij gelegen buurtschap Hierden is wel waarschijnlijk, omdat Hierden “herders” betekent en Harderwijk een toevlucht of “wijk der herders” is. Want het woordje “wijk” betekent niet alleen een inham of bocht van de zee, maar ook toevlucht en vrijheid van hen die om een gemeenschappelijk gevaar te ontlopen en des te beter de vijand het hoofd te bieden, huizen bijeen bouwden om die in een wijk te bewonen. Met het woordje “wijk” kan men dus zowel land als zee bedoelen, zoals men wel zegt Danswijk, Oosterwijk, Sleswijk, Baardewijk, Wijk aan Zee en andere plaatsen waar geen inhammen zijn.

A. van Slichtenhorst (1616-1657) schrijft in 1654:

Harderwijk is onder de vier kleine steden van de Veluwe niet alleen de eerste en grootste, maar ook de bekendste van de twee Gelderse zee-steden. Sommigen willen in het oude Hardibones graag de voorvaderen zien van de huidige bewoners. Anderen leiden de naam af van Harderwijk, dat wil zeggen van de hardheid van de grond, die men het meest opmerkt op plaatsen waar de schepen voor de rede liggen, of ook wel van het naburig buurtschap Hierden. Hoewel deze afleidingen alle op redelijke gronden gebouwd zijn, kan er toch maar één van alle waar zijn.

Johan Wagenaar schrijft in 1741:

Sommigen menen dat men Harderwijk eigenlijk Hierderwijk zou moeten noemen naar het nabijgelegen buurtschap Hierden. Anderen denken dat de plaats waar later Harderwijk is gesticht vroeger een wijk of woonplaats van herders is geweest. Weer anderen hebben nog andere verklaringen

van de naam Harderwijk bedacht, maar de bovengenoemde schijnen het dichtst bij de waarheid te liggen.

A.J. van der Aa (1792-1857) schrijft in 1844 over oorsprong en naam:

De stad Harderwijk, in het Latijn Hardervicum of Harderovicum en in oude brieven Harderwich, Herderwijn en Herderwike genaamd, ligt tien uur noordwestelijk van Arnhem, vier uur zuidwestelijk van Elburg, aan de Zuiderzee en aan de straatweg van Amersfoort naar Elburg. De oorsprong van Harderwijk ligt in het duister. Waarschijnlijk dankt het zijn ontstaan aan de gunstige ligging op enigszins hoge grond in tegenstelling tot de vroeger laag gelegen landen langs het Flevomeer. Dit meer, dat bij elke hoge waterstand der rivieren de omliggende streken onder water zette, dwong de herders - waarschijnlijk afstammelingen van

de Angelsaksen - die aan de oevers woonden, om bij iedere overstroming hun land te verlaten en met hun kudden op deze hoge grond een veilig toevluchtsoord te zoeken. Daaraan zou Harderwijk zijn naam, die herderswijk betekent, ontleend hebben. Dit lijkt ons niet onwaarschijnlijk, omdat de stad in een brief van 1312 Herderwyc heette. Anderen menen echter dat men de plaats naar het nabijgelegen gehucht Hierden, eigenlijk Hierderwijk zou moeten noemen.

In het boek Geschiedenis van Harderwijk schrijft men het volgende:

Over de herkomst en betekenis van de naam Herderewich tasten we in het duister. "Wijkplaats voor herders" en "woonplaats op harde grond" worden nogal eens genoemd, maar erg bevredigend zijn die verklaringen niet.

In het boek Landschap en Plaatsnamen van de Noordwest-Veluwe schrijft de auteur:

In 1231, het jaar waarin Harderwijk voor het eerst wordt vermeld, moet de kleine nederzetting al zijn uitgegroeid tot een plaats van betekenis, die een goede verbinding met de zee gekregen had. In het archiefmateriaal van na 1231 neemt het aantal vermeldingen van Harderwijk snel toe als Harderwyc(1262), Herderwick(1263), Harderwyck(1265), Herderwick (1266). De met wijk samengestelde namen zijn vanaf de 11e eeuw ont-

staan. Vooral in de 12e en 13e eeuw was het naamelement “wijk” productief. Wijk is ontstaan uit de Latijnse naam **vicus** en had ten tijde van het ontstaan van de wijk-namen de betekenissen “dorp, nederzetting, wijk”. Het eerste deel van de naam Harderwijk heeft in het verleden aanleiding gegeven tot zeer uiteenlopende verklaringen.

De ontstaansgeschiedenis van Harderwijk bevestigt de meest voor de hand liggende en tegenwoordige algemeen aanvaarde uitleg, nl. dat het eerste naamdeel een aanduiding voor een stevige bodem is geweest, voor een plaats in een drassig landschap dat geschikt voor bewoning was.

In het boek 1000 jaar Harderwijk, Kerk en Bethel, geschreven door G. van der Zee, staat:

Als vaststaand wordt aangenomen, dat de omgeving een ruime en uitgestrekte open plaats is geweest van heide- en bosgronden, zeer geschikt en gezocht als WYK voor HERDERS met hun schapen. Zo moet de naam Harderwijk zijn ontstaan, hoewel er ook nog andere verklaringen zijn, maar deze is de meest gangbare. Deze herderswijk groeide uit tot een gehucht. Daarna tot een dorp. Ten noorden werd het begrensd door het nog ver afgelegen Flevomeer. De hutten der herders waren nog veilig opgeslagen op de heide. Temidden van de bossen waren open plekken, “laren” geheten. Langzamerhand werd Harderwijk een belangrijke open plaats.

In het boek “Bibliografie van Harderwijk” (1960) wordt het volgende geschreven:

De naam van de groeiende nieuwe nederzetting - nu het oude oostelijke deel van de huidige stad met de Hoogstraat als as - is ook aan de zee ontleend. Het is een wijk, een vicus, aan de rede, die nu nog het Harde genoemd wordt dus Harderwijk.

In het boek “Harderwijk als militaire stad en de geschiedenis van 4 divisie” (1994) wordt vermeld:

Door het ontbreken van betrouwbare gegevens bestaat onduidelijkheid over de herkomst van de naam Harderwijk, of beter gezegd, van de oude benaming Herderewich. In oorsprong betekende deze naam mogelijk “wijkplaats of nederzetting voor herders”, dan wel “ontmoetingsplaats of nederzetting die op harde grond is gelegen”.

Het boekje “Harderwijks Sextet” verhaalt:

De naam Harderwijk. Een veel gebruikte verklaring voor de naam Harderwijk is de volgende. Ten tijde van overstromingen zochten de herders met

hun kudden vee een schuilplaats of wijkplaats op de hoger gelegen gronden. De oude naam van Harderwijk zou dit aangegeven. De naam Herderewich zou dus betekenen: wijkplaats voor herders. Deze verklaring is waarschijnlijk onjuist. Een betere verklaring houdt het volgende in. De naam Harderwijk is ontleend aan de wijk of het buurtschap van de familie of de heer met de naam Hardheri. De naam Harderwijk wordt ook wel verklaard uit het feit dat de nederzetting gelegen was op harde grond. Deze harde gronden werden in de vroege 13e eeuw niet weggeslagen en zo kwam de nederzetting, toen het veen wel verdween, aan de Zuiderzee te liggen.

In het boek “Historisch Harderwijk” (2001) schrijven de auteurs over naam en ligging het volgende:

De stad Harderwijk lag in het hertogdom Gelre, daar waar het hoge gebied van de Veluwe met een lichte uitstulping het dichtst de kust van de Zuiderzee naderde. Wat betekent “Harderwijk” feitelijk? “Wijk” kan zowel slaan op de lij* die de uitstulping bood aan de schepen tijdens stormweer, als op de hoge grond waar de landbewoners bij hoge waterstand zich in veiligheid konden brengen. “Harder” is misschien afgeleid van herder, wie zal het zeggen. Het water aan de westkant en de lage vruchtbare grond ten zuiden en ten noorden van de nederzetting, boden samen met de

bossen in het oosten alle voorwaarden voor een goede vestigingsplaats. Bouwmaterialen, brand-stof, visserij, landbouw en transport waren ruimschoots aanwezig. De stadsbeek leverde zoet water.

**noot: Lij, volgens Van Dalen: (geen afbreking) /lei/ de; g.mv. 1598 vgl. Oud-Eng. hleo (schuilplaats), behoort bij luw en lauw.*

In het boek “Harderwijk, zesmaal beschreven” geeft Georg Braun in 1598 zijn mening over het verband tussen de ligging en de naamgeving van Harderwijk, zoals in het voorgaande artikel over de ligging van Harderwijk reeds is weergegeven (zie vorige uitgave).

Indien lezers van Vittepraetje nog aanvullingen weten te melden over de ligging en/of het ontstaan van de naamgeving van Harderwijk, dan stel ik het zeer op prijs om die reactie(s) te ontvangen.

Binnenkort verschijnt de lang verwachte heruitgave:

“Jan Jans: Landelijke bouwkunst in Oost-Nederland.”

Geregeld vragen cultuurhistorisch en bouwkundig geïnteresseerden naar het boek “Landelijke bouwkunst in Oost-Nederland”. De Jan Jans Stichting heeft daarom besloten het standaardwerk over "het volkslied van de bouwkunde" opnieuw uit te geven.

Dit oorspronkelijk in 1967 uitgegeven boek beleefde meerdere herdrukken in de jaren '70 van de vorige eeuw. Het boek bevat meer dan 200 tekeningen van historische gebouwen en bouwwerken in Drenthe, Twente, Salland en de Achterhoek. Daarnaast beschouwingen van Jan Jans, aangevuld door Adriaan Buter, over de oorsprong en de ontwikkeling van de landelijke bouwkunst in die gebieden.

De uitgave 2005 krijgt een actueel voorwoord en een plaatsnamenregister.

Jan Jans (1893 - 1963) was architect en een begaafd tekenaar. Zijn kennis en kunstenaarschap zette hij in voor het behoud van de regiocultuur in zijn eigen omgeving. Hij documenteerde vanaf de jaren '20 van de vorige eeuw veel historische bouwwerken waarvan hij wist dat ze bedreigd werden. Dat heeft een archief met meer dan 1800 tekeningen opgeleverd. Ruim 200 daarvan staan in zijn opnieuw uit te geven belangrijkste boek.

Formaat: 210 x 280 mm, harde linnen kaft, stofomslag

Pagina's: 198

Tekeningen: 218

ISBN: 90-809762-1-0

Uitgever: Jan Jans Stichting, Almelo

Verschijnt: september 2005

Vastgestelde prijs: € 39,50

Intekenprijs: € 34,50 (Tot 31 oktober 2005)

Intekenen en bestellen: www.janjansstichting.nl

In onze vorige uitgave ontbrak helaas deze pagina. Daarom nogmaals:

130 jaar Hotel Baars in beeld

N.C.R.. de Jong

P.G. Baars nam in 1875 het logement-hotel van Johannes Petrus Ducroix over. Pas in 1906 kwam de naam Baars op de gevel te staan. Tegenwoordig is kennen we het als "Best Western Hotel Baars".

Omstreeks 1910

Interieur

derwijk, Hotel Baars

De vijftiger jaren

Anno 2005

De familie Wipkink uit Harderwijk is een heel kleine familie, die al sinds 1785 in Harderwijk woont. Je zou denken dat deze familie, met zo weinig nakomelingen, veel vrijgezellen en/of vrouwen (die na hun huwelijk anders heten) in hun familie hebben.

't Ligt een beetje anders. Ze hebben niet allemaal de naam "Wipkink" gehouden. Sommige nazaten van Jan Duister (vermoedelijk een verbasering van Duitser), hebben het patroniem Jansen gehouden en - door een verschrijving in de Burgerlijke Stand - Janzen.

Alleen de nazaten van Hendrik (zie II-b) heten Wipkink. Bij zijn huwelijk in 1824 verklaarde hij dat zijn familie altijd de naam Wipkink heeft gebruikt. De familie was protestant.

GENEALOGIE:

(tenzij anders vermeld zijn alle geboorten, dopen, huwelijken en overlijdens "te Harderwijk")

I **Jan WOUTERSEN** (Jan Duister), visser, geboren 6-12-1754 (volgens register Civique) te Doring (Did) en daar Evangelisch Luthers gedoopt op 5-10-1755, (volgens overlijdensakte), overleden 7-12-1830.

Bij de huwelijksbijlagen van zijn dochter Hendrikje is een akte waarin verklaard wordt dat haar vader aan "ongeneeslijke zinneloosheid" leed.

Ondertrouwd 4-12-1785, gehuwd voor de kerk 22-12-1785 met **Niesje Hendriks FREDERIKS**, gedoopt 2-2-1767 en begraven 17-12-1803, dochter van **Hendrik FREDERIKSEN** en **Grietje WILLEMS**.

Uit dit huwelijk:

1. **Wouter JANSEN**, gedoopt 30-11-1786 en begraven 8-9-1788.
2. **Wouter JANSEN** (zie IIa).
3. **Frerik** Jansen, geboren 25-9-1791, gedoopt 2-10-1791 en begraven 12-11-1791.
4. **Grietje JANSEN**, geb.op 30-10-1792, gedoopt 4-11-1792 en overleden 4-4-1874. Ondertrouwd 2-12-1810, gehuwd 17-12-1810 met **Peter KLAASSEN**, visser, gedoopt 5-10-1788, overleden 30-12-1832, zoon van **Klaas CORNELISSEN**, visser, schipper en **Aaltje Peters LUITINK**.
5. **Christina Elisabeth JANSEN**, geboren 25-10-1795, gedoopt 1-11-1795, overleden 1-3-1871. Gehuwd 20-1-1815 met **Andries MONS**, visser, gedoopt 19-11-1790 te Enkhuizen, overleden 1-12-1868, zoon van **Samuel Andriessen MONS**, schuitemanen **Elisabeth** (Liebje) **JANSEN**.

6. **Hendrikje JANSEN** (Wiepkink), geboren 16-10-1798, gedoopt 21-10-1798, overleden 22-2-1890. Gehuwd 22-3-1822 met **Peter GEURTSSEN**, schipper, geboren 28-1-1800, gedoopt 2-2-1800, overleden 23-1-1881, zoon van **Jan Peters GEURTSSEN** en **Reintjen LANGENBERG**.
7. **Hendrik Jansen WIPKINK** (zie IIb).

IIa **Wouter JANSEN**, visser, gedoopt 22-3-1789, overleden 20-10-1851. Ondertrouwd 2-12-1810, gehuwd 17-12-1810 met **Hendrina Maassen GERRITSEN**, gedoopt 31-5-1789, overleden 27-6-1868, dochter van **Maas GERRITSEN**, daghuurderen **Pieterrella BOLDER**, werkvrouw.

Uit dit huwelijk:

1. **Niesje JANSEN**, geboren 14-2-1812, overleden 13-8-1864. Gehuwd 31-8-1842 met **Peter GOOSSENZEN**, visser, geboren 14-2-1810, gedoopt 18-2-1810, overleden 6-2-1898, zoon van **Sijmen (Simon) GOOSESEN**, visseren **Willempje PEETERS**.
2. **Petronella JANSEN**, geboren 10-9-1813.
3. **Jan JANSEN**, geboren 7-9-1815, overleden 10-5-1819.
4. **Maas JANSEN**, geboren 4-8-1817, overleden 9-5-1819
5. **Jannetje JANSEN**, geboren 3-1-1820, overleden 30-10-1854. Gehuwd 9-8-1843 met **Jan JANSEN**, visser, geboren 11-9-1815, overleden 14-4-1878, zoon van **Jan JANSEN**, visseren **Hester KLAASSEN**.
6. **Maasje JANSEN**, geboren 15-11-1821, overleden 24-7-1864. Gehuwd 29-4-1846 met **Jan BRUININK**, visser, zeilmaker, geboren 15-7-1823, overleden 1-8-1864, zoon van **Peter Jan BRUININK**, visser, zeilmakeren **Femmetje Jans SCHOUTEN**, dienstmeid.
7. **Grietje JANSEN**, geboren 28-10-1823, overleden 7-11-1865. Gehuwd 15-12-1848 met **Jacob Aaltsen KRAAIJENHOF**, slager (1880), geboren 20-10-1824, overleden 2-5-1880, zoon van **Aalt Jacobs KRAIJENHOF**, daghuurderen **Elisabeth Gerritsen WESTERINK**.
8. **Aartje JANSEN**, naaister, geboren 15-10-1825. Gehuwd 12-2-1851 met **Frederik WENSEL**, visverkoper, geboren circa 1828 te Blokzijl, zoon van **Willemina (Mijntje) WENTZEL**.
9. **Jan JANSEN** (zie IIIa).

IIb **Hendrik Jansen WIPKINK**, visser, geboren 30-4-1801, gedoopt 3-5-1801, overleden 4-8-1888. Gehuwd 23-jarige leeftijd 11-5-1824 met **Maria MIDDELINK**, geboren 5-2-1800 te Voorst, gedoopt

9-2-1800 te Voorst, dochter van **Johannes MIDDELINK** en **Gerritje GOOSSENS**.

Uit dit huwelijk:

1. **Niesjen** Jansen **WIPKINK**, geboren 11-1-1826.
2. **Johannes Jansen WIPKINK** (zie IIIb).
3. **Jan Jansen WIPKINK**, geboren 19-9-1830, overleden 24-3-1832 op 1-jarige leeftijd.

IIIa **Jan JANSEN**, visser, geboren 24-8-1827, overleden op 13-6-1906. Gehuwd (1) 2-8-1854 met **Aaltje PONSTEIN**, geboren 18-6-1825, overleden 28-7-1865, dochter van **Albert PONSTEIN**, voermanen **Hendrikje BUNSCHOTEN**.

Gehuwd (2) 10-1-1866 met **Evertje PETERSEN**, dienstbode, geboren 7-11-1832, overleden 26-1-1870, dochter van **Harmen PETERSEN**, vissers **Gerritjen TIMMER**.

Gehuwd (3) 43-jarige leeftijd 7-12-1870 met **Hester GOOSSENSE**, geboren 16-9-1830, overleden 23-5-1917, dochter van **Hendrik GOOSSENS**, vissers **Jannetjen KLAASSEN**.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Hendrijntje JANSEN**, geboren 18-12-1855, overleden 17-5-1934. Gehuwd 10-5-1876 met **Aalt ARENTSEN**, geboren 12-7-1853, overleden 17-9-1922, zoon van **Albert van de Kolk ARENTSEN**, winkelier, kruidenier en **Willemetje AALTEN**, winkelierster.
2. **Albert JANZEN**, visser, geboren 11-10-1857, ongehuwd.
3. **Wouter JANZEN** (zie IVa).
4. **Hendrikje JANSEN**, geboren 14-8-1862, overleden 29-11-1941. Gehuwd 3-12-1890 met **Daniël WORMSBECHER**, visser, geboren 14-1-1868 te Hoorn, overleden 24-2-1945, zoon van **Daniel WORMSBECHER** en **Helena BLAAUW**.
5. **Aaltje JANSEN**, geboren 25-11-1864, overleden 2-9-1865.

Uit het tweede huwelijk:

6. **Pieter JANSEN** (zie IVb).
7. **Aalt JANSEN**, geboren 25-9-1869, overleden 26-8-1870.

IIIb **Johannes Jansen WIPKINK**, schipper, geboren 31-8-1828, overleden 2-12-1858. Gehuwd (1) 1-11-1854 met **Evertje HOLSTEIN**, geboren 3-2-1831, overleden 29-4-1858, dochter van **Klaas HOLSTEIJN**, bakker, tapperen **Hester BROUWER**. Gehuwd (2) 3-11-1858 met **Frederica FREDRIKSEN**, geboren 13-1-1815, overleden 16-2-1892, dochter van **Willem Hendriks FREDRIKSEN**, vissers **Hendrikje Hendriks BOUWENS**.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Hendrik WIPKINK** (zie IVc).
2. **Klaas WIPKINK**, geboren 19-8-1857.
Gehuwd 30-jarige leeftijd 28-10-1887 te Lemsterland met **Elizabeth LACROOIJ**.

IVa **Wouter JANZEN**, visser, geboren 19-8-1859, overleden 30-7-1943.
Gehuwd 4-11-1891 met **Grietje KLAASSEN**, geboren 17-10-1863, overleden 14-10-1926, dochter van **Hendrik KLAASSEN** en **Gerritje PETERSEN**, dienstmeid.

Uit dit huwelijk:

1. **Aaltje JANSEN**, geboren 10-9-1892, overleden 7-6-1894.
2. **Hendrik Jan JANSEN**, geboren 6-10-1894, overleden 24-10-1895.
3. **Aaltje JANSEN**, geboren 3-10-1896, overleden 26-9-1897.
4. **Hendrik Jan JANZEN**, geboren 2-10-1897.
5. **Aaltje JANZEN**, geboren 21-9-1900, ze vertrok in mei 1918 naar Hilversum.
6. **Gerritje JANZEN**, geboren 3-9-1903.
Gehuwd op 21-jarige leeftijd 24-9-1924 met **Jan WALLENBURG**, geboren circa 1900 te Hilversum, zoon van **Wulfert WALLENBURG** en **Willemientje van DOORNIK**.
7. **Albert JANZEN** (zie Va).

IVb **Pieter JANSEN**, visser, geboren 14-1-1867, overleden 14-1-1926.
Gehuwd 27-jarige leeftijd 11-7-1894 met **Dirkje FOPPEN**, geboren 25-5-1869, overleden 9-9-1927, dochter van **Dirk FOPPEN**, visseren **Hendrika Johanna BRUININK**.

Uit dit huwelijk:

1. **Jan JANSEN** (zie Vb).
2. **Hendrika Johanna JANSEN**, geboren 5-12-1901, overleden 16-6-1983.
Gehuwd 11-5-1921 met **Reijer ROELOFSEN**, 26 jaar oud, telegraafwerker, geboren 19-12-1894, overleden 1-7-1970, zoon van **Reijer ROELOFSEN**, landbouwers en **Grietje Peters HOP**.
3. **Hendrikje JANSEN**, geboren 8-9-1905, overleden 2-1-1985.
Gehuwd 24-10-1928 met **Arie Marinus JUFFER**, los arbeider, geboren 22-8-1905, overleden 1-1-1965, zoon van **Aalt JUFFER**, metselaars en **Maria Johanna WILLEMSSEN**.

IVc **Hendrik WIPKINK**, schoenmaker, geboren 20-3-1855, overleden 14-5-1934.

Gehuwd 2-7-1879 met **Berendina DIRKSEN**, geboren 7-10-1855, overleden 14-3-1935, dochter van **Hendrik DIRKSEN** en **Wilhelmina SCHUURKAMP**.

Uit dit huwelijk:

1. **Everdina Johanna WIPKINK**, geboren 6-9-1882, overleden 23-3-1885.
2. **Everdiena Johanna WIPKINK**, modiste, geboren 18-8-1886, overleden 13-11-1950.
3. **Wilhelmina WIPKINK**, geboren 15-8-1889.
Gehuwd 2-7-1913 met **Jacob BOGAARDS**, geboren circa 1890 te Hazerswoude, zoon van **Johannes BOGAARDS** en **Antje van DORP**.
4. **Sophia Hendrika WIPKINK**, geboren 21-11-1890, overleden 5-1-1892.
5. **Johannes WIPKINK**, geboren 21-2-1892.
6. **Hendrik WIPKINK** (zie Vc).
7. **Sophia Hendrika WIPKINK**, geboren 11-7-1896, ze dreef samen met haar zus Everdiena een winkel in hoeden in de Hondegatstraat.

Links het hoedenwinkeltje van de dames Wipkink in de "Hondegatstraat" Ansicht collectie Niek de Jong

Va **Albert JANZEN**, visser, rijksambtenaar (arbeider bij gemaal "Lovink") bijgenaamd "de Poes", geboren 23-10-1910, overleden 2-8-2000.

Gehuwd 7-11-1945 met **Neeltje VLASBLOM**, geboren 17-2-1918, dochter van **Leendert VLASBLOM** en **Jannetje uit de BOSCH**.

- Vb **Jan JANSEN**, visser, geboren 7-12-1894, overleden 18-1-1987. Gehuwd 18-10-1922 met **Antje ENGELGEER**, geboren 7-9-1896, overleden 13-3-1955 op 58-jarige leeftijd, dochter van **Willem ENGELGEER**, vissers **Frederika BARENDS**.

Uit dit huwelijk:

1. **Dirkje JANSEN**, geboren 18-5-1923, overleden 24-6-1944. Gehuwd 12-5-1943 met **Gerrit REIJERSE**, vishandelaar, geboren 11-4-1921, zoon van **Eijbert REIJERSE**, arbeideren **Rika SCHAFTENAAR**.
2. **Hendrika Johanna** (Hennie) **JANSEN**, geboren 12-11-1928. Gehuwd 30-8-1950 met **Marten ROELOFSEN**, melkboer, ondernemer supermarkt, geboren 12-9-1927, zoon van **Marten ROELOFSEN**, melkhandelaars **Willempje JANSEN**.

- Vc **Hendrik WIPKINK**, sergeant infant. instructeur, geboren 19-11-1893. Gehuwd 2-7-1919 met **Wietske STAMHUIS**, geboren 7-2-1893 te Beetsterzwaag/Opsterland, dochter van **Simen STAMHUIS** en **Trijntje HOOISMA**.

Uit dit huwelijk:

1. **Berendina WIPKINK**, geboren 23-4-1920.
2. **Simen WIPKINK**, geboren 30-5-1921.
3. **Hendrik WIPKINK**, kantoorbediende, geboren 24-3-1923, overleden 17-4-1951 te Ermelo.
4. **Trijntje WIPKINK**, geboren 10-10-1924.
5. **Everdina Johanna WIPKINK**, geboren 10-3-1926.
6. **Johannes WIPKINK**, geboren 9-6-1928.
7. **Louise Leonora WIPKINK**, geboren 14-8-1929, overleden 20-3-1946 te Ermelo.
8. **Wilhelmina WIPKINK**, geboren 15-12-1930.
9. **Wietske WIPKINK**, geboren 22-6-1932.
10. **Ibele WIPKINK**, geboren 25-6-1934.

Wat Harderwijkse kranten precies 100 jaar geleden schreven.

Op 31 augustus 1905 viert koningin Wilhelmina haar 25ste verjaardag. Het is reden voor de krant om terug te blikken op het wel en wee van de zeven jaren van haar koningschap. Vooral op het wel, maar ook over het wee, want tussen de regels door is ook te lezen dat haar leven niet altijd over rozen is gegaan.

Voor de inwoners, vooral de jeugdige, wordt het een en ander georganiseerd. Hiervoor is echter wel fl. 350,= nodig. De bodem van de kas is echter maar matig bedekt, dus wordt de te houden collecte bij iedereen warm aanbevolen. Op het programma staan volksspelen en verder is er een vliegerwedstrijd, terwijl er nog flink geoefend moet

worden om een klepperoptocht tot een succes te maken. De krant vermeldt het programma, voor de jongens, meisjes en voor beiden, met de bijbehorende leeftijden.

Behalve voor het vliegeren en klepperen mag ieder zich slechts voor één onderdeel inschrijven. Het feestterrein is vanaf de Stationsweg te bereiken tussen de huizen van het Zwarte Gat, tegen betaling van 10 cent entree. Er zijn prijzen uitgeloofd voor de mooiste, hoogste en eigenaardigste vliegers, drie in elke categorie. De eerste prijzen gaan resp. naar Alb. Groenestein, W. Braasen en J. Kok Bzn. Bij W. Wielinga in de Donkerstraat zijn feestartikelen te koop zoals "bommen, confetti, misthoorns, klappertrommels, knalerwtten, doosjes lucifers, guirlandes, serpentes en vlaggenkettings".

Op 21 augustus zijn de Koningin en Prins Hendrik met hun gevolg nog in Harderwijk geweest. Vanuit de richting Staverden op weg naar Ermelo hebben zij vaart geminderd bij het nieuwe hotel Oranje-Mecklenburg, om het gebouw goed te kunnen bekijken. De eigenaar maakt bekend dat zijn zaak 's zondags de gehele dag geopend is, m.u.v. het vergunningslokaal waar men van 12 uur 's middags tot 10 uur 's avonds terecht kan. Van het hotel zijn bij boekhandel Wielinga gekleurde glasfoto's te koop, in ronde,

ovale of vierkante uitvoering, voor de prijs van fl. 1.= tot fl. 1.60. In de zomer brengt deze zaak een serie nieuwe groetkaarten van de Veluwe uit, met als voorstelling "Het spinnen van vlas op het spinnewiel in den Haspel", "Twee Melkmeisjes in dagelijkschen klederdracht" en "Het binnenkomen van een voer hooi".

Al eerder adverteert boekhandel Schilder met prentbriefkaarten "met landelijke toneeltjes uit Hierden", volgens de krant "aardige kiekjes, doch wel wat overdreven gekleurd."

Bij I. Wedding wordt een agentschap voor het Algemeen Handelsblad gevestigd. De abonnementsprijs is fl. 4.50 per kwartaal en de eerste twee weken zijn er gratis proefnummers te krijgen. Een paar weken later maakt Wielinga reclame voor de Nieuwe Rotterdamsche Courant.

De kranten komen 's avonds mee met de trein die om 7.08 uit Utrecht vertrekt. Als de trein rond 8.12 het station passeert, zal het pak kranten uitgeworpen worden. De bladen - het geldt ook voor de ochtendkrant - worden voortaan per fiets bezorgd, 's ochtends om half 8 en 's avonds om kwart over 8. Naar aanleiding van klachten over de vroege vertrektijd - 6.26 uur - van de laatste trein uit Zwolle komt er een besluit van de spoorwegmaatschappij dat late reizigers met de sneltrein naar Amersfoort kunnen reizen en daar de laatste stoptrein naar Harderwijk mogen nemen, dit alles zonder extra kosten maar zonder aansprakelijkheid voor het missen van de aansluiting.

Joh. De Heer (1866-1961)

In het voorjaar van 1905 komt er in Engeland de z.g. Wales-beweging op gang. Vooral voor mensen die niet gewend zijn gewone kerkdiensten te bezoeken worden er openluchtsamenkomsten georganiseerd. Evan Roberts, een eenvoudige mijnwerker, is de voornaamste initiatiefnemer voor deze bidstonden. In ons land zijn er al bijeenkomsten geweest in Meppel en Zwolle, onder leiding van Ds. Van Heest uit Dordrecht, met als sprekers de heren Van Essen en De Heer uit Rotterdam. Het is opvallend hoe snel de heer Wielinga steeds inspringt op nieuwe ontwikkelingen.

De zangbundels die gebruikt worden, met 675 liederen, zijn al te koop bij Wielinga voor fl. 1.50 of fl. 3.50. In Harderwijk kan eind mei in de Concertzaal en de Geref. Kerk resp. 's middags of 's avonds een bijeenkomst bezocht worden.

Burgemeester Kempers voert ook kort het woord en bezoekers die 's avonds niet meer thuis kunnen komen, kunnen zich voor een logeeraadres tot zijn vrouw wenden. Nadien is er voortaan elke zaterdagavond om 9 uur een samenkomst in de Concertzaal. In verband hiermee komt de wekelijkse bidstond van de Chr. Jongelingsver. Daniël te vervallen.

De burgemeester mag op 6 en 7 september in Steenwijk spreken op de landelijke jaarvergadering van de Geheelonthoudersvereniging.

Hij behandelt het thema Alcoholisme en gemeentewetgeving; drie andere lezingen gaan over Kapitaal en drank, Geheelonthouding in Indië en Gevangenis en drinkgewoonten. Ook mevrouw Kempers zet zich op diverse terreinen voor de gemeenschap in. De verpleegden van het Oude Mannen-, Vrouwen- en Kinderhuis zeggen haar èn de regenten en regentessen van hun huis dank "voor het onthaal hun op den jongstleden 31 augustus geschonken".

Een verbouwing van Pius wordt aanbesteed met als omschrijving "het inrichten tot twee ZIEKENKAMERS van het bestaande school lokaal, het maken van een OPERATIE- en BADKAMER en verdere werkzaamheden". Inlichtingen en aanwijzingen zijn bij J.E. van de Weijer te verkrijgen. Er is een bedrag begroot van fl. 1.864,= maar de laagste inschrijvers blijven daar onder. Het werk wordt als volgt gegund: het metsel-, timmer-, ijzer- en smidswerk aan C. Kok Jzn voor fl. 1.409,=; hout, cementdak, lood- en zinkwerk aan L. van Munching voor fl. 125,= en het verfwerk voor fl. 173.90 aan R. van Aken. De laatste komt ook in aanmerking om het verfwerk aan de pastorie bij de Herv. Kerk in Hierden te verzorgen, voor een bedrag van fl. 74.99. E.H. van Aken heeft ook

Het Pius Ziekenhuis begin 20e eeuw

ingeschreven, maar hij zit beide keren net boven het bedrag van zijn naamgenoot.

Mr. Th.H. de Meester, tot nu toe vice-president van de raad van Ned.-Indië, treedt als Minister van Financiën toe tot het nieuwe kabinet. Hij is op 16 december 1851 in Harderwijk geboren als zoon van Mr. G.A. de Meester, eerst stadssecretaris en later burgemeester van Harderwijk, en Theodora Hermina van Meurs. De krant plaatst een opsomming van de familieleden, die in Harderwijk zijn begraven¹.

Dinsdag 1 augustus wordt de 18-jarige visser Willem Bruinink begraven. Hij is 26 juli verdronken en zijn stoffelijk overschot is op 31 juli in Elburg door vissers aan wal gebracht. Een stadgenoot gaat daar per fiets heen om hem te identificeren. Het betreft een zoon van het echtpaar W. Bruinink-Mons.

Op 9 augustus is een "verdienstelijk stadgenoot", die volgens de krant ook één van de oudste Harderwijkers was, overleden. Het betreft de 83-jarige Willem Zegers, weduwnaar van Harmiena Bloemendal. Hij is lid van de gemeenteraad en regent van het Burger Weeshuis geweest; verder was hij bij de Hervormde Gemeente achtereenvolgens diaken, notabel en kerkvoogd. Ook verzamelde hij een groot aantal voorwerpen over de geschiedenis van Harderwijk, die hij op verzoek graag toonde, zo is te lezen.

De erven Zegers verpachten enkele weken later het nagras van twee percelen op Weiburg en van het Zuiderkampje en het Nonnenkampje aan de Broeksteeg.

De heer Arend Hamstra is aanwijzer bij de verkoop van een perceel aardappels achter de Israëlitische Begraafplaats voor de heer Kerssen.

Eind september wordt er een beste 5-jarige hit aangeboden, "sneldravend en goed werkend, loopend op de weide " en te bevragen "bij den weidemeester Gerrit Dooieweerd".

Twee maanden eerder is er sprake van een incident met een hit (misschien dezelfde?) van koopman S. op de gemeenteweide. Het dier wordt gedurig aangevallen door wel zeven paarden, die in gesloten gelederen op hem af stormen.

De prijsstoekenning op de veetentoonstelling doet ook stof opwaaien, althans bij J.H. Saager. Hij vraagt zich in een ingezonden brief af of bij gelijke omstandigheden het lot beslist heeft, maar dat is niet het geval. Naar hij heeft vernomen zou het verschil uitgemaakt zijn door handwerk of fabriekswerk, maar navraag levert daarover geen duidelijkheid op, ook niet over de keurmeesters.

Winkel en smederij Kl, Marktstr. van van de Gebr. Saagers, later overgenomen door Aartsen.

De heer G. Aartsen herdenkt op 15 september dat hij 25 jaar als smid bij de de Gebr. Saager in dienst is. Hij wordt onthaald door zijn werkgevers en ook door zijn collega's bij de Harmonie, want daar roert hij al even lang de (Turkse) trom. Verder is hij al jaren lid van de Brandweer. De bewoners van de Kleine Marktstraat steken de vlag voor hem uit.

Op de binnenplaats van de kazerne vindt op 12 augustus de beëdiging van 44 officieren plaats; het merendeel voor de infanterie, één voor de cavalerie en twaalf personen voor de artillerie en de genie. Tot de laatste groep behoort ook stadgenoot A.G. van Daalen

De burgemeester heeft de heer O.L. Vos tot onbezoldigd inspecteur van politie

benoemd. De heer Neeb krijgt een herbenoeming als kantonrechter.

Volgens een mededeling van de ontvanger, de heer Houwen, wordt op 30 september het kantoor der Directe Belastingen verplaatst naar de Donkerstraat, wijk B nr. 34a.

Enkele ingezetenen zijn van plan een kegelbaan te openen. Uit een akte die op 22 mei is opgemaakt blijkt dat is opgericht de N.V. "Maatschappij tot oprichting en exploitatie van een Kegelbaan te Harderwijk". De bekendmaking in de krant is ter voldoening aan art. 38 van het Wetboek van Koophandel.

B&W hebben de raad voorgesteld kaarten uit te geven om in de gemeentebossen te mogen wandelen. Hoewel de kaarten gratis zijn, vinden de raadsleden het een slecht voorstel voor de toeristen, die eerst wel een kaart moeten halen. Enkele burgers zijn van mening dat er bankjes moe-

ten komen in het "schoone Slingerbosch". Ook zouden er nog enkele slingerpaden aangelegd kunnen worden en een Belvédère - zoals in Nunspeet en op Groevenbeek - zou het mogelijk maken van mooie vergezichten over bos, zee en heide te genieten.

In september is te zien dat het badseizoen ten einde loopt; het aantal baden daalt in de eerste twee weken van september tot resp. 3 en 8 damesbaden en 21 en 19 herenbaden.

Harmoniegebouw (de muziekkoepeel) en het Badhuis (later Harniniegebouw) aan de Diepegracht

Over de weersomstandigheden is niet veel gepubliceerd, maar wel is er sprake van een overvloedige oogst van witte pruimen. Verder heeft het op 22 augustus op het water zwaar geonweerd; de schuit van Teunis Bruining wordt onderweg van Amsterdam naar Harderwijk in de mast getroffen. Hij en zijn knecht raken bewusteloos, maar de schipper komt snel weer bij en kan zelf het schip in de haven brengen.

Twee vreemdelingen die zonder middelen rondzwerven krijgen met de politie te maken en worden opgepakt.

Een koopman die afgekeurde gewichten gebruikt heeft komt er met een procesverbaal vanaf.

Bij een winkel op de Markt is een rol stof ontvreemd, maar de agent van politie J. Drost weet de dief "in minder dan geen tijd" bij de arm te vatten en te arresteren.

Uit de Burgerlijke Stand: Hendrik Nagelhout en Geertje van 't Pad vierden op 3 augustus hun 35-jarige huwelijk, terwijl Johannes Nederbergh en Regina Zammant op 19 september herdenken dat zij 45 jaar getrouwd zijn.

noot

1. De Harderwijkse verwanten van de nieuwe Minister van Financiën Mr. Th. De Meester zoals ze in de krant werden vermeld:

De familie van den nieuwbenoemden Minister van Financiën Mr. Th. H. de Meester is van oudsher in Harderwijk zeer bekend; velen bekleedden er gewichtige betrekkingen en deelden in het wel en wee onzer geboorteplaats. Na hun verscheiden werd het stoffelijk overschot aan den schoot der aarde toevertrouwd op onze begraafplaats.

Daar rusten onder anderen:

1. *Anna Debora van Daverveld, wed. Willem de Meester, geboren 15 Februari 1764, begraven 23 Februari 1843, overgrootmoeder van den Minister.*
2. *Theodoor Herman de Meester, geboren 20 Juli 1825, begraven 14 Augustus 1846, oom van den Minister.*
3. *Willem Abraham de Meester, geboren 27 Maart 1792, begraven 8 Maart 1850, grootvader des Ministers.*
4. *Nicolaas Willem Abraham de Meester, geboren 8 September 1847, begraven 26 Februari 1853, broeder des Ministers.*
5. *Gerharda Sebilla Cramer, wed. Willem Abraham de Meester, geboren 17 Maart 1789, begraven 30 Januari 1862, grootmoeder van den Minister.*
6. *Gerrit Abraham de Meester, geboren 2 October 1817, begraven 7 Maart 1864, Vader van den Minister. Hij was Burgemeester van Harderwijk, Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw en lid van de 2e Kamer der Staten-Generaal.*
7. *Bernhard Hendrik de Meester, geboren 3 Juli 1827, begraven 16 Maart 1867.*
8. *Theodora Hermina van Meurs, wed. G.A. de Meester, Moeder des Ministers, die den ouderdom van 62 jaren bereikte en begraven werd den 1 Februari 1884.*

N.B. In de vorige aflevering, "Van alles wat ver-EEUW-igd" afl.25, moet het slot van de derde regel als volgt luiden: Concilie van Nicea (i.p.v. Nice)

Publicaties, zolang de voorraad strekt.prijs in EURO's
per april 2005**formaat circa 210 x 150mm (A-5):**

€

Herderewich Kroniek (voormalig kwartaalblad) voor zover nog aanwezig	0.50
Index op "Herderewich Kroniek", (1974-1989)	0.50
Historisch Jaarboek Harderwijk, voor zover nog aanwezig	3.50
Vittepraetje (ons kwartaalblad), voor zover nog aanwezig	0.50
Index op Hist. Jaarboeken 1990 -'95 + Vittepraetje tot maart 1999	0.50
Wandelingen door Oud-Harderwijk, (112 blz.)	3.50
Wandelroute Harderwijk, (15 blz.)	0.50
Kerkenroute, (10 blz.)	0.50
Het dagelijks leven in het begin van deze eeuw, (27 blz.)	1.50
De Calicotfabriek van W. Averink te Harderwijk, enz., (67 blz.)	2.00
Schepenen aan de Zuiderzee (gebonden, 271 blz.)	3.50
Het Kleuter-, Lager- en Beroepsonderwijs van 1800-1985 te H'wijk	2.00

formaat circa 245x165mm:

Historisch Harderwijk (Wandelen door de oude binenstad)	8,00

formaat circa 300 x 210 mm (A-4):

Beelden Belicht en beschreven	29.50
Lidmaten Ned.Herv.Harderwijk, alfabetisch, 170 blz.	9,50
Klapper op de geboortes van 1811-1860 met index (285 blz.)	herdruk 16.50
Klapper op de geboortes van 1861-1902 met index (341 blz.)	herdruk 19.50
Klapper op de huwelijken van 1811-1930 met index (330 blz.)	21.50
Kwartierstatenboek deel 1, 126 blz.	12,50
Index op de resolutieboeken (250 blz.)	17.50
Verjaardagskalender met H'wijkse middenstanders	uitverkoop 1.00

formaat circa 210 x 100mm:

Monumentenreeks: 15 verschillende onderwerpen, alle uitgaven p.st.	2.00

Oude ansichtkaarten

Diverse Harderwijkse ansichten in kleur en zwart/wit	0.50
Jubileum CD-1, 30 jaar Herderewich publicaties	12.50
Jubileum CD-2, diverse bronnen uit het gemeentearchief	12.50

NIEUW

Lidmaten Ned.Herv. 1741-1814 170 blz. A-4 (7.208 personen vaak met partner of met adres)	12.50

Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden

Bestuur:		postcode	telefoon	functie
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
P. Stellingwerf	Luttekepoortstraat 146	3841 AX	55 23 42	secretaris
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	penningm.
J. de Groot	Stationslaan 165	3841 CZ	42 82 72	excursies
vakant				P.R.

Redactie:				
R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63	hfd.red.
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid

Bibliotheek				
G. Berends	Rederijkerstraat 8	3842 JT	41 34 98	

Ledenadministratie				
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	

Werkgroep archeologie:				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
W.D. Grimm	Bunschotenmeen 33	3844 HE	41 86 61	lid
namens de Archeologische Werkgroep Nederland:				
H.W. Stuurman	Rietgorsmeen 74	3844 ZV	43 48 78	lid

Werkgroep genealogie:				
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
R. van Sonnen-Kost	Middenlaan 9	3843 BA	41 59 48	lid
A. Jansen	Nassaulaan 5, Ermelo	3851 XZ	55 16 03	lid
J.J. Pettinga	Emdenmeen 14	3844 EC	41 64 16	lid
W. Van Wijk	Pegasus 21	3893 DR	Zeewolde	lid
E. Numan-Bouwmans	Venkel 24	8252 CH	Dronten	lid
J. v. Bruggen-Moorkamp	Zeilmakerstraat 2	3841 VA	41 00 18	lid
Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid

Werkgroep Kroniek van Harderwijk:				
J.J.H. Kooiman	Burg.Numanlaan 76	3841 XN	41 96 38	voorz.
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	3841 GM	42 06 93	lid

Werkgroep Open Monumentendag				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
R. Poolen-Brouwer.	Kruisweg 4, Hierden	3849 WA	41 73 24	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid
Namens het Stadsgilde:	Mevr. A. Philipsen en dDhr. L. Warmenhoven			

Werkgroep Excursies

J.C. de Groot	Stationslaan 165	3844 GD	42 82 72	voorzitter

Werkgroep Geveldocumentatie

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63

Werkgroep Website

K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31

Werkgroep Redactiecommissie "Harderwijkreeks"

J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	3841 XN	41 96 38
J.P.H. van Valderen	Muntplein 21	3841 EE	43 07 44

Werkgroep Verspreiding Vittepraetje

hoofddistributeur	P. J. van Wageningen		41 73 35
reserve hfd.distributeur	G. Berends		41 34 98

verspreiders**wijk**

	naam	adres	telefoon
1 = Stadsweiden	B. Karssen	Gruttomeen 39	42 10 73
2 = Slingerbos	mevr. C.Deitmers	Stationslaan 117-19	41 51 55
3 = Wittenh./Veldkamp	mevr. de Vries	Rooseveltlaan 24	
4 = De Stad	Mevr. E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink 17	41 62 63
5 = Stadsdennen	H. Schaaf	Guido Gezellelaan 4	41 43 38
6 = Stationslaan	H. Skora	Churchill-laan 23	41 53 97
7 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
8 = Hierden	mevr. Messerschmidt	Zuiderzeestraatweg 61	45 21 83
9 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 18	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voordt	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	P. J. van Wageningen	Mecklenburglaan 84	41 73 35
14 = Vissersbuurt	J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	41 96 38
15 = Friesegracht	M. van Broekhoven	Friesegracht 7	41 51 73

reserve-verspreiders Harderwijk

J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
A. den Oudsten	Burg. Numanlaan 24	42 06 45
Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31
Mevr. J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64

reserve-verspreiders Hierden

B. Rugers	Duinlaan t.o. 19	45 20 61
Mevr. de Gans	Beekweg 8	45 21 06
L.W. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	45 19 05

reserve-verspreiders Ermelo

Mevr. Beijer	Azalealaan 11	553020
W. Hamstra	Harderwijkerweg 157	423011

Vispoort

Oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"
Postbus 210,
3840 AE Harderwijk